

Saimniekošana vai izsaimniekošana?

1956.g.3.oktobra naktī iebrucām Pārtikas rūpniecības ministrijas padomju saimniecībā "Bēne" un iekārtojamies uz "dzīvi". Daudzi no mums, LLA Agronomijas fakultātes 3.kursa studentiem, nebija bijuši padomju saimniecībās un tāpēc ar lielāko interesi centās jau iepriekš iedomāties tajā pastāvošo darba organizāciju un dzīvi vispār. Un nu bija izdevība redzēt šo dzīvi visā tās pilnībā. No malas skatoties, bet pašiem nepiedaloties ražošanas procesā, kā tas dabīgi iznāk ar tiem, kuri atbrauc no ministrijām vai rajoniem kontaktēties ar tiem padotajiem uzņēmumiem, atbraucēji bieži vien kļūdās savos spriedumos. Viss šķiet vislabākā kārtībā. Tādā pašā kārtībā laikam šķita arī pad.s."Bēne", kuras priekšgalā direktors b. Siņakovs, iespējams, ka cilvēks ar labu gribu, bet bez lauksaimnieciskām zināšanām. Šinī saimniecībā valda rosība no agra rīta līdz vēlam vakaram, bet bieži – arī līdz vēlai naktij. Traktoru un automašīnu kustība liecina, ka netiek snausts. Strādā pļaujmašīnas, kombaini, kuļmašīnas. Strādā kaltes, elevātori, vētījamās mašīnas. Iet un nāk cilvēki, strādā cilvēki. Uz lauka bieži redz vecāko agronomu b.Žuravļovu, kurš, pametis ratos iejūgto ērzeli, steidzas uz spraiģākā darba iecirkņiem. Arī direktoru bieži vien redz uz lauka. Jā, te vadīšana nenotiek pa telefonu, no kabineta, to skaidri var redzēt. Tiek sēti un novākti graudaugi, kartupeļi, tiek pļauta un silosēta kukurūza, bet vakaros tiek sasauktas ražošanas apspriedes. Pad.saimn. ir savi kombaini, automašīnas, traktori un daudz citu ierīču, kas mehanizē lauks. darbus. Tai ir savi vadītāji – ražošanas organizētāji. Vai pret visu to varētu kaut ko iebilst? Šķiet, ka nē. Varbūt drīzāk var teikt, ka ir gūti zināmi panākumi – kā mēdz parasti ievadīt atskaites – pārvēlēšanu sapulces, bet beigās novērtējot darba rezultātus protokolā jāieraksta "apmierinoši". Slikti? Nē, to parasti neraksta, jo kaut kas taču darīts, lai arī tas nebūtu attiecīgās organizācijas nopelns. Bet ieskatīsimies dziļāk šajā saimniecībā. Pirmajā dienā strādājām pie kviešiem – nesām tos no statiņiem 50 kūļu kaudzēs. Aizrādījām agronomam, ka salīšanas gadījumā tie neizžūs, kā tas ir nelielos statiņos, un tie sadīgs. Šonakt izkulšot ar kombainu, atbildēja agronomi. Taču teiktais nepiepildījās. Kombains neizkūla, kvieši salija, paspēja sadīgt un tikai tad ieradās kombains.

Vairākas nedēļas strādājām pie kulšanas darbiem. Darba diena 9 st. Pie kuļmašīnas mūs bieži aizveda ar automašīnu un 8³⁰ varētu sākt darbu, ja ne zaķis baļķi ceļam priekšā aizvilcis. Tikai vienu reizi iesākām laikā, bet parasti ne ātrāk par 10⁰⁰ un daudzreiz arī 11⁰⁰. Iemesli : nav ieradies mašīnists, bet traktorists nevar

piedziņas siksnu atrast, vai arī – nav traktorista, vai traktora un traktorista utml. Caurmērā ilgāk par 5 – 6 st. pie kulšanas neiznāca strādāt. Atlikušās 3 – 4 st. pagāja kaut ko gaidot. Kuļmašīnu apkalpoja 18 cilvēki un, tātad, ik dienas gāja zudumā 54 – 72 darba stundas. Kūlām pa lielākai daļai slapju labību. Salmus, arī slapjus, krāvām kaudzēs, iekaisot ar sāli, ja atveda. Sāli parasti piegādāja ar zirgu un visu vezumu izgāza zemē, kur tā palika un izkusa lietū, kad bijām pārcēlušies citur kult. Atklāti runājot – maza ticība, ka no tiem salmiem kas labs iznāca. Par to liecināja gaisā kāpjošo garaiņu strūklas. No daudziem laukiem izkultie kvieši bija slimī ar melnplauku, jo sēkla nebija kodināta. Gandrīz visos darbos, kurus nespējām veikt ar mūsu grupas studentu spēkiem vien, bet bija jāpaļaujas uz pad. saimniecības strādniekiem, nemākulīgas un vienalīdzīgas darba organizācijas rezultātā gāja zudumā neskaitāmas darba stundas. Saimniecības vadība mūs nenodrošināja ar normālu darbu, jo pašos pamatos nepareiza tās darba organizācija. Smieklīgi izklausās, ja runājam par cīņu ar darba trūkumu, bet šoreiz tā ir taisnība. Par to ziņojām arī direktoram, bet nekādu asu pagriezīenu darba organizācijas uzlabošanās virzienā tā arī nesagaidījām.

Trīs nedēļas pastāvēja neatrisinātas domstarpības ēdināšanas jautājumā. Saimniecības vadība nekādi nevarēja saprast, ka strādājot smagu fizisku darbu ir nepieciešams vairāk par 10 g sviesta un 20 g cukura. Ja mēs būtu slinkojuši, tad to vēl varētu saprast, bet tā kā mēs strādājām pēc labākās sirdsapziņas, tad tas nav piedodams. Un tikai tad, kad šajā jautājumā iejaucās ministra vietnieks un pārstāvis no rajona komitejas, stāvoklis uzlabojās. Septembra beigās darbu centrā bija kukurūzas novākšana. Griezām to ar sirpjiem. Ieteicām ar traktoru. Padomāšot. Un tā arī palika. Septembra beigās uznāca salna – kukurūza nosala. Nu atradās pat traktora pļaujmašīna, kas 1,5 dienas laikā nopļāva visu lauku. Ar buldozeri dzirnavu ezera krastā izdzina garu, 1.5 m dziļu tranšeju. 3 dienās tranšeju piepildījām. Vedām ar zirgiem. Mūsu vezumi bija līdz 10 reizes lielāki par pad.saimn.strādnieku krautajiem. Ar to pierādījām sen pierādīto – ka ir iespējams izvest vairāk, ja arī mazāk reizes izbrauc.

Nedalītu “sajūsmu” izsauca kāpurķēžu traktora “Naķa” darbs. “Naķi” noslogoja ar ragavām, kuras pēc konstrukcijas atgādināja šļūci un kuras pirmajos 3 braucienos dzina pa priekšu zemes kalnus un nolīdzināja ceļu. Pats “Naķis” buksēja un tikai ar lielām grūtībām virzījās uz priekšu. Krava, kuru pārvadāja ar šīm ragavām nepārsniedza trīs normālus zirga vezumus, bet traktoru un ragavas apkalpojošais

personāls ne mazāk un ne vairāk par 5 cilvēkiem. Dienā traktors izveda 8 – 10 kravas, bet tikai nestāstiet nevienam, traktorists vēl kādu pārīti piesvieda klāt, lai skaistāk iznāk. Traktorists katru kravu pielīdzināja 2 t. Tam, protams, neticēja ne viņš, ne mēs, bet agronoms, kurš te strādāja jau 6 gadus, noticēja. Ražošanas apspriedē ierosinājām uztaisīt lielākas un labākas ragavas, bet mums atbildēja, ka par to nav ko runāt, jo nevarot pavilkt šīs pašas. Bet kā būtu, ja padomātu par apriepotu traktora piekabi? Tagad nav laika par to domāt, atbildēja direktors un viss turpinājās pa vecam. Nevar neminēt arī to, ka ar sirpi griezto kukurūzu sametām kaudzītēs ar resgaļiem uz vienu pusi, jo tā esot vieglāk iesviest ratos vai traktora ragavās, tad atkal nosviedām zemē ceļa malā, kur sajuka visi gali. No ceļa malā sasviestās kaudzes plēsām ārā un sviedām automašīnā, no mašīnas izgāzām pie silosa mašīnas, bet tur to vēlreiz pacēlām un pilnu ar smiltīm, māliem un granti pacēlām uz silosa mašīnas transportiera vai arī labākā gadījumā – no automašīnas iesviedām silosa tranšējā. Kā jau minējām, kukurūzu tranšējā salikām 3 dienās, pēc tam mūs pārcēla pie kviešu vešanas un kukurūza palika. 5 dienas vēlāk bija izdevība to atkal redzēt. Tā vēl nebija nosepta ar zemi. Kaudze, kas bija 1m virs tranšejas malām, nu atradās 10 cm zem tās malām. Pārbaudot, silosa smaržas vietā pretī plūda nepatīkama tvīkuma smaka un grūti bija turēt roku degošajā masā. Taču pad.saimn. vadība bija savu uzdevumu augstumos. Drīz vien mēs redzējām piebraucam automašīnu ar salmu kravu. Daļa tranšejas nosedza un viens vīrs ķērās pie apsviešanas ar zemi. Tā tika apglabātas 150 tonnas kukurūzas no apmēram 10 ha platības.

Nevar aizmirst vēl vienu svarīgu jautājumu, kurš mūsu vidū izsauca dzīvas debates. Tas notika pirms nedēļas, sestdienā. Darbu bijām jau beiguši un gatavojāmies sagaidīt sestdienas vakaru. Priecājāmies, ka rīt svētdiena un varēsim labi atpūsties pēc dūšīgi nostrādātas darba nedēļas. Te mūs pārsteidza direktors Siņakovs un agronoms Žuravļovs. Mazliet kautrīgi direktors ievadīja sarunu par renovātajiem laukiem, par neizkulto labību, par slikto laiku un pēdīgi arī par to, cik svarīga ir katra stunda ražas novākšanas laikā. Bija nepārprotami – rīt svētdiena, bet direktors ar agronomu grib, lai mēs izejam darbā. Vēl runāja agronoms par morāli un par apziņu, bet par nožēlošanu tas līdz mūsu apziņai nemonāca. Mums bija vajadzīga atpūta. Bez tās neizbēgami kristu darba ražība nākošajā darba nedēļā. To pateicām arī direktoram un agronomam. Pateicām arī to, ka ne reti atgadās tādi vadītāji, kas cenšas sējas, siena un ražas novākšanas kampaņas pārvērst garā darba "nedēļā", bet necenšas uzlabot darba organizāciju, paaugstināt darba ražīgumu. Vai

svētdienu darbs atstāj pozitīvu ietekmi? Nē, tam nevar piekrist. Jau apziņa vien, ka svētdienas nebūs, liek domāt kā izvairīties no svišanas. Šī doma iedarbojas arī morāliski un veltīga ir runāšana par apzinīgumu, entuziasmu u.tml. Strādnieks pierod pie šīm skaņām un nereaģē uz tām. Tas, protams, nenozīmē, ka nevar būt izņēmuma gadījumu, kad ražas novākšanas laikā kāda darbdiena izkrīt nelabvēlīgu laika apstākļu dēļ, bet nepiedodami, ja tas atkārtojas ik svētdienas. Tā mēs arī izskaidrojām direktoram un agronomam mūsu nostāju un no visas sirds ieteicām cīnīties par labāku darba organizāciju darbdienās, tad nebūs jādomā par to, kā piespiest strādnieku iziet darbā svētdienās. Ieteicām dziļāk iepazīties ar cilvēka psiholoģiju, vairāk interesēties par viņus skarošajiem jautājumiem, būt uzmanīgākiem pret strādniekiem. Mēs uzvarējām. Nespēja sevi attaisnot ne direktors, ne agronoms. Pareizi organizējot darbus, pad.saimn. "Bēne" vadītāji varēja panākt, ka mēs vismaz par 1/3 padarītu vairāk, ko nekad neveiktu tur nodzīvoto 4 svētdienu laikā. Varbūt mēs kļūdījāmies? Varbūt. Tāpēc jau mēs arī par to stāstām, lai apspriestu visi kopīgi.

Un noslēdzot, vēl dažus teikumus par pašu saimniecību un tās vadītājiem. Augsnes pad.saimn. "Bēne" ir labas, bet ražas neattaisno tās. Ļoti zema ir darba organizācija. Pad.saimn. "Bēne" saimnieki – direktors Siņakovs, vec.agronoms Žuravļovs, galv.grāmatvedis Čistekovs, arodbiedrības pr-ājs Rumjancevs pēc mūsu grupas ieskatiem ir slikti saimnieki, kuriem nav jēgas par lauksaimnieciskās ražošanas raksturu un īpatnībām. Viņi, acīmredzot, tomēr neredz, ka galvenais nav tas, ka tiek rudenī arts, pavasari – sēts, vasarā – kopts un nākošajā rudenī – pļauts, kults un skābēts, bet gan kā tas viss tiek darīts. Galvenais ir tas, cik daudz ir izkults un kādi ir graudi, cik daudz ir ieskābēts un kā ir ieskābēts. Kāda gan ir jēga darbam, kuram nav citu augļu kā vien milzīgi izdevumi, kā vien veltīgs darbs? Mēs domājam, ka lietderīgi iepazīties ar šo mums vērtīgo, un, cerams, arī jums, pieredzi, kas valstij maksā simtiem tūkstošu rubļu. Šī pieredze mums māca censties nebūt tādiem žuravļoviem un ceram, ka arī jūs piekritīsiet mūsu domām, ka tādiem putniem ir tikai viens ceļš – lidot pēc iespējas augstāk un tālāk no padomju saimniecībām un lauksaimniecības arteļiem.

A.Lucāns, J.Lauva, K.Ozoliņš – LLA Agronomijas fakultātes 3.kursa studenti
1956.g. novembris